

JOACHIMI PASTORII
DE PRÆCIPUIS BENEFICIIS ET
SUCCESSIBUS

^{QVIBUS}
DIVINA GRATIA
S. REGIAM MAJESTATEM
ET REM PUBL. POLONIÆ UNIVERSAM
NEC NON
PRINCIPES POPULOSQ. FÆDERATOS
ANNO M DC LIX.
DECORAVIT

ORATIO

IN CELEBERRIMA PANEGYRI.
^{PRÆSENTIBUS}
CÆSAREIS, REGIIS, ELECTO-
RAL. LEGATIS

HABITA
GEDANI
XIII. JANUAR. ANNO M DC LX.
INEUNTE

TYPIS
PHILIPPI-CHRISTIANI RHETII.

CVSTRISSIMIS, REVERENDISSIMO, EXCEL.
LENTISSIMIS D.D.D.

AD. PACIS. TRACTATUS.
LEGATIS.

S.^Æ CÆSAREÆ. MAJEST.^{IS}

FRANCISCO CAROLO. S. ROM: IMPE-
RII. COMITI. DE. COLLAVRATH. DOMINO. IN. REICHENAU
S. CÆS. MAJESTATIS CONSILIARIO, CAMERARIO, MAJO-
RIS. JUDICII. PROVINCIALIS. ASSESSORI. REGIO. LO-
CUM TENENTI. REGIARUMQ. APPELLATIONUM. PRÆSIDI. IN. AR-
CE. PRAGENS.

FRANCISCO DE LISOLA, A THISE ET
MARIENFELD S. CÆS. MAJESTATIS. CONSILIARIO. CAME-
RALI. AULICO.

S.^Æ REGIÆ MAJEST.^{TIS}

POLONIÆ. ET. SUECIÆ

UT. ET. REGNI. MAGNIQUE. DUCATUS. LITHVANIÆ. &c.

JOANNI COMITI A LESZNO PALATI-
NO. POSNANIENSI. S. REGINALIS. MAJESTATIS. MARE-
SCHALLO. GENERALI. MAJORIS. POLONIÆ. MARIEBUR-
GENSI. CORŞUNENSI. PRÆFECTO.

GEORGIO COMITI IN VISNITZ S. ROM.
IMP. PR. | SUPREMO. REGNI. EIDEMQ. CAMPI. MARESCHALLO
GENERALI. MINORIS. POLONIÆ. CRACOVIANSI. SCZEPUSI-
ENSI. CHMIELNIC. NISINENSI. PEREASLAVIENSI. OLSTI-
NENSI. CASIMIRIENSI. GUBERNAT.

NICOLAO IN PRASMOVV PRASMOVVSKI,
SUPREMO. REGNI. CANCELLARIO. NOMINATO. EPISCO-
PO. LUCEORIENSI. ABBATLÆ. SIECECHOVIENSIS. PERPE-
TUO ADMINISTRATORI, PRÆPOSITO, CRACOVIANSI.

CHRI-

CHRISTOPHORO PAC, SUPREMO MAGNI. DUCATUS. LITHVANIÆ. CANCELLARIO, VILKOVIENSI CLESCZELENSI. OSTRINENSI. &c.

JOANNI ANDREÆ MORSZTIN, DE RACIBORSO. REFERENDARIO. REGNI. COVALIENSI. ZAVICHOSTENSI,

VLADISLAO DE NAGLOWICE REY THESAURARIO. CURIÆ. REGNI. S. REGIN. MAJESTATIS. CANCELLARIO. NEOCORCINENSI. LIBUSSIENSI.

JOANNI IN GNIN GNINSKI, SUCCAMERARIO. PALATINATUS. POMERANIÆ. GNESNENSI. GUBERNATORIBUS.

SERENISSIMI ELECTORIS
BRANDEBURGICI.

JOANNI AB HOVERBEEKE IN EUCHME-
DIEN. BARANOW. GEIERSWALDE. DOMKOW. &c. &c. | DOMINO. ET. HÆREDI. SERENISS. ELECTORIS. BRANDEBURG. CONSILIARIO. STATUS. INTIMO. ELECTORATUSQVE. DAPIFERO. HÆREDITARIO. HOHENSTEINENSI. PRÆFECTO.

LAURENTIO CHRISTOPHORO A SOM-
NITZ, IN. GRUMSDORF. ET. DRENOW. &c. &c. DOMINO ET. HÆREDI. SERENISS. ELECT. BRANDEBURG. CONSILIARIO. STATUS. INTIMO. ET. ORIENTALIS. POMERANIÆ. CANCELLARIO. EJUSDEMQUE DUCATUS. CAMERARIO. HÆREDITARIO. LAVENBURGENSI. ET. BITOVIENSI. PRÆFECTO.

ALBERTO AB OSTAW IN NARPKEN &c. &c.
DOMINO. ET. HÆREDI. SERENISS. ELECT. BRANDEBURG. IN. SUPREMO. PRUSSIÆ. DUCALIS. APPELLATIONUM. JUDICIO. CONSILIARIO,

ORA

ORATIONEM

DE. PRÆCIPUIS. ANNI. M. DC. LIX, NEGOTIIS.
SUCCESSIBUSQVE

S. REGIÆ MAJESTATIS
TOTIUSQ. REI PUBLICÆ
ET FÆDERATORUM

AUGUSTO, TOT, MAGNORUM, CAPITUM, CONSESSU, HONORATAM,
ANIMISQVE. BENEVOLENTISSIMIS. AUDITAM.

NUNC. EJUSDEM. FAVORIS. ET. PATROCINII. FIDUCIA.
MAGNUM. ORBIS. ERUDITI. NEC. UNIUS. AULÆ. THEATRUM.
INGREDIENTEM.

EA. QVA. PAR. EST. REVERENTIA, ET. CULTU.

DO DICO DEDICO

JOACHIMUS PASTORIUS, D. MED.

ET HISTOR. S. REG. MAIESTATIS

PROFESSOR GEDANI HONORARIUS,

MAGNI IMPERATORIS, MAGNI REGIS, MAGNI ELECTORIS

LEGATI,

DOMINI ILLUSTRISSIMI, REVERENDISSIMI,
EXCELLENTISSIMI,

ORACULA PRINCIPUM, PRINCIPES CONSILIORUM ET BELLO-
NÆ, MUSARUM MÆCÆNATES,

VIRI ILLUSTRES, PL. REVERENDI, MAGNIFICI, GENEROSI,

VIRI AMPLISSIMI, CLARISSIMI, SPECTATISSIMI,

SPLENDIDISSIMA ET OMNI OBSEQUIO, CULTU, HONORE DI-
GNISSIMA AUDITORUM CORONA.

Ost adoratum supre-
mum Numen, sine quo nihil
ritè, nihil auspicatò procedit
mortalibus, primo omnium mi-
hi veniam dari obsecro, si in hoc
tam illustri theatro dicere ordi-
enti obstupescere forsan animus, & tum vultu ani-
mi indice, tum verbis quodammodo luctantibus hor-
rorem fateri videtur. Circumfudit me inusitatus
huic loco splendor, nec inficior, conspectis tot sideri-
bus extra sphæram suam, & nempe circa hanc ca-
thedram undiquàq; lucentibus, me rapi extra me, &
nec fronte nec linguâ, nec oculis satis competere.
Neq; tamen mero pavore ita me credi velim at-
tonitum. Etsi enim is quoq; me non nihil sollicitat,
A quan-

quando, quos alloquor, inspicio, mecumq; reputo,
quàm firma hîc requiratur memoria, quâ nunquã a-
deò valui: quàm delicata dictio, cujus me expertem
sentio: nō eò usq; tamen externatus sum, quin agno-
scere & judicare possim, astra ista, quæ me circum-
fulgent, magna quidem & summè illustria, sed eadē
quoq; summè benigna ac propitia esse, adeoq; haud-
quaquam formidanda. Verum enimverò admira-
tio est, reverentia est, lætitiā est, quæ me stupore in-
solito, & veluti fideratione qvādā percellit. Ad-
miratione abripior, cum aliàs in sede Musarum dice-
re asvetus, nunc Heliconem hunc nostrū in quod-
dam quasi palatium Regium, dicam liberius, in O-
lympum novā aliquā metamorphosi vertisse video,
meq; adeò, præter morem, stare in medio Deorum,
& universo eorundem tacente concilio, solum loqui,
omniumq; in me oculos, aures, animosq; conspicio
esse arrectos. Jure hîc reverentia simul animum
subit, qualis quemlibet hominem decet, qui aut Prin-
cipes, Dei in terris vicarios, aut vicarios Principum
Legatos alloquitur. Accedit præterea ingens vis
lætitiæ, quando honorem considero, qui hoc diē li-
teris

teris contingit, cum magna mundi capita, cum oracula Principum, sepositis interim, quibus publica salus innitur, curis sublimibus, Athenæum hoc nostrum ingredi voluere. Ac tanto magis exuberat gaudium, quod quæ hic splendere video, sidera sunt ejusmodi, ut Illustre lumen suum ad inveniendam publicæ Pacis ac tranquillitatis viâ pronissimè cupiant commodare. Pacis autem filia sunt Musæ nostræ, malè convenit illis cum bello, quoniam illæ fontes Pierios, hoc sanguinem appetit, illæ honestatem docent, hoc ut plurimum evertit, illæ liberale otium adamant, hoc quieta omnia perturbat. Nihil igitur Deabus istis contingere potest jucundius, quam intueri hic magnos magnorum Principū ministros, sed eosdem jam pacis feciales, paulo post, si Cælumnaverit, Angelos pacis futuros. Assedit hic equidem aliis Senatoribus magnis, sed togatis, potens filius & Dux Bellonæ: sed idem, exutis tantisper armis, hosti metuendis, Martiâq; positâ severitate, nostris & ipse Musis benignissime se hîc attemperat, plenū gratiis vultum, plenum amore erga literas, plenum & literis animum ostendens. Quod pulvinar autem, quam aram, tantis Nutriciis & Vindicibus suis

ponent Musæ, quo libamine eorum benevolentia litabunt? Non habent aliud, quod offerant, quam sacrificiū labiorum, atq; illud ita offerunt, Illustriss. Domini, ut qui hīc splendidissimæ & virtuti & dignitati Vestræ paratur honor, eum bonâ pace vestrâ, in Regis Regum honorem quàm maximè cupiant redundare. Sequar eâ in re opportunitatem temporis hujus, quo & templa, & palatia, & fora, parietes deniq; publici & privati bonis omnibus ac votis circūsonuere. Eodem officio mihi quoq; publicè jam defungi fas erit: atq; hinc, ut tanto acrioribus stimulis ad mutuas gratulationes excitemur omnes, proximi anni cursum, quem juxta cum Sole emensi sumus, gratiâ & comitate Vestrâ animosus, remetiari, novum genus fastorum conditurus, cum quemadmodum diebus mensibusq; annum describere Astro-nomi solent, ita ego spatia ejus, singularibus Dei beneficiis, ceu oculiferiis maximè splendidis, maximè augustis, signabo. Nec tamen nisi ea cæli munera commemorabo, quæ ad publicam Regni universi, totiusq; adeò Orbis Christiani salutem pertinent. Privata quisq; domi secum memori mente revolvat, & grato erga Deum ore deprædicet. Huic quod

ex tantis Orbis luminibus constat, Auditorio non nisi publica & tam latè scilicet, quàm fœdera nostra patent, diffusa convenire videntur. Neq; enim latet, necessitatem publicam & communis curam salutis multos ingentes Principes populosq; cum Serenissimo Rege & Regno nostro sociasse, & esse hanc tam arctam necessitudinem, ut quæ singulis illorum divinitus contingunt bona, ea in nostras acceptorum tabulas jure referamus, æquè pro illis in Deū grati, ac si nobis contigissent. Unde adeò nemini mirum jam videbitur, si quos fœderum sanctitas copulavit, eos oratio nostra non sejungat: potiùs verò, lætam dicendi messem, undecunq; jure potest, collectura, per multas sese Orbis ditiones, provincias & Regna circumferatis; itura alicubi per rosas, itura etiam per spinas, eâ tamen, quantum fieri maximè poterit, cautione, ut cum censor severus alia forsan hîc, quæ culpet, reperturus sit, (scio enim nec Jovem ipsum omnibus placere posse;) modestiam tamen & decentem veri curam nemo æqvus, & ne hostis quidem, nisi idem & æquitati & humanitati ipsi hostis esse velit, desiderare meritò possit.

Cæterum ritè atq; ordine rem aggressurus,

jurē à summo Capite nostro ordimur, Serenissimò nimirum Rege, Domino D. nostro clementissimo. Qui singulari divini Numinis favore, annum præterlapsum, recuperato feliciter Thorunio, inter laureas triumphales, Serenissimâ Reginâ comitatus, inchoavit. Quæ tum vota pro Serenissimâ Majestate Utrâq; ad Deum misimus, eorum insigni Divinæ gratiæ autoramento, damnatos nos esse lætamur. Inter prima vota erat prospera valetudo Regia, quippe in quâ vertitur cardo publicæ salutis. Exauditi sumus, & memorabili Dei beneficio Regia Majestas Utrâq; annum hunc integrum inoffenso sanitatis tenore transegit. Nihil illam gravissima curarum perenniū, nihil indefinentium laborum catena, indivulsa alioquin Regalis fastigii, his in primis temporibus, comes, debilitavit.

Valetudini etiam fortuna ut plurimū respondit. Etsi enim illa non omnibus prorsus momentis æque risit (ecquæ enim mortalibus, etiam potentissimis, sine aliquâ acerbitalis mixturâ contingit felicitas?) favit tamen semper, adeo ut & vetera mala, quibus domum Regiam & Rempubl. universam diu satis nec perfunctoriè exercuit, optatis successibus

bus nunc excusasse quodammodo videatur. Nimirum explicat se jam cælum, immissas esse illas calamitates, partim ut fides & Virtus, velut injectis auro flammis, tanto fulgidius exsplendesceret, partim ut eadem, quasi incussis robustæ Illici bipennibus, solidaretur, atq; ab ipso duceret opes animumq; ferro: partim deniq; ut eadem illa mala, prout oneri erant, ita remedio nobis essent, fufumq; adeo plethoræ sanguinem, ne luxuriaret, & ne suâ sibi mole gravis foret: datum deniq; nobis Hidroticum ingens, ut nocitura gnaviter exsudaremus. Utinam sanantis nos DEI mentem recte intellexerimus atq; etiamnum intelligamus, ne peccatis amplius nostris fatigemus patientiam cæli, ne & ipsum nos denuo fatiget flagellis. Neq; enim unquam post calamitates verè erimus felices, nisi post flagella fuerimus meliores.

Sed qui erga Rempl. Numinis favor, idem erga præcipua Reipubl. Capita, Senatūq; universū eluxit. Incolumem enim servavit, & non nisi paucos ex tanto numero passus est implere legem mortalitatis. Sigillum equidem Regni non adeo dudum alterum sui Custodem, virum ut splendore natalium, ita ingenio ac prudentiâ maximum amisit, inq; eo Sereniss.
Rex

Rex noster magno consiliorum & promo-condo & interprete, Illustriss^{us}. verò & Reverendiss^{us}. Regni Cancellarius (quem ut præclarissimè de Republ. merentem Senatorem diu superesse superi velint) conjunctissimo Collegâ orbat^{us} est, Sed eadem, quæ tanti viri mater fuit, & hunc filiũ gravissimè adhuc mæret, Arbor, Arbor antiqua, arbor generosissima, ex semet ipsâ supplevit ingens vulnus, inventusq; est in illa Ramus aureus, qui jacturam publicam, summo & Regiarum Majestatum solatio & Regni totius levamine sarciret. Universa profectò Polonia gratulatur sibi & cum plausu fatetur, in tanto magnorum Virorum proventu, digniorem huic Atlanti socium, ferendoq; isti quasi cœlo consiliorum aptiorem Herculem reperiri non potuisse.

De domestico regimine, salvisq; ejus Colūnis obiter nobis gratulati, jure ulterius ad Socios & Amicos Regni ad S. Cæsareâ Majestatē ad Sereniss^{im} potentissimosq; Reges & Principes mittimus oculũ. Quos pariter omnes hunc annum incolumes transegisse, est profectò, cur plurimũ gaudeamus. Si quid enim sinistri vel in unũ fæderatorum sibi permisisset fatum, multũ utiq; turbatæ rationes publicæ, neq;
modi-

modicè omnis luxata consiliorum fuis set compages.
Sed memorabili Dei beneficio omnes illi sospites,
& ipsa foederum vincula illæsa mansere. Jam sup-
plices veneramur æternum Numen, ut perennita-
tem addat muneribus suis, adeoq; tum Sacram
Regiam Majestatem, cum Serenissimâ Reginâ,
tum omnes Principes Foederatos unâ cum Im-
perio, Regnis & provinciis quàm diutissimè florere
velit. Servet porrò Causæ nostræ vindices Al-
cidas, servet publicæ rei Poloniæ Lithvanicæ &
innexarum provinciarum Camillos, Lælios, Scipi-
ones, Valerios. Idem prout hætenus Urbi huic,
ejusdemq; Magnificis Capitibus, & juxta membris
universis gratiâ suâ inter res ancipites atq; inter
summa sæpè discrimina adfuit, ita porrò cælitùs
omnigenæ virtutis robur servet augeatq; & per-
petuam optatæ felicitatis constantiam largiatur.
Hæc generatim sed animitùs precati, jam ad sin-
gula DEI beneficia, quibus hoc anno elapso for-
tuna Poloniæ nostræ effloruit, accedemus, ituri
per summa rerum fastigia, quia accurata omnium
narratio justo Historiæ operi debetur. Atq; ut
ab ipso anni illius exordio incipiamus, id equidem
longè omnium auspiciatissimum futuris successibus

pulcherrimè prælufit. Quò enim die claviger anni Janus novum redeunti Soli curriculum aperiebat, eò favor Divinus, eò efficacissima pariter et felicissima Regiarum Majestatum præsentia, eò Illustrissimi Mareschalli & Ducis exercituum imperterrita Virtus, primum Prussiæ claustrum Thorunium, Poloniæ nostræ, manum validam sociante exercitu fœderato, reclufit. Quanti res momentum effecta sit, docuerè plausus, docuère gratulationes, quæ illo tempore per Prusiam nostram perq; omnes succesibus nostris faventes terras latè exsonuère. Cæterum quia & provinciam hanc universam belli calamitas exhauserat, & militem nostrum per duras autumnii tempestates in ipsam usq; hiemem Thorunii fatigaverat obsidio, tanto magis post occupatum illud & militi à labore, & Prussiæ à milite danda videbatur respiratio. Ne & ille & hæc inopiâ annonæ prorsus elangvesceret, Quæsitæ igitur sunt militi hyberna extra Prusiam, relicto Thorunii & in aliis oppidis pediatu, cui viri & generis & militiæ decoribus præsignes Butlerus Generalis vigilum præfectus, & Grothusius Tribunus primarius, super omnes autem

tem Christophorus Grodzicius, Castellanus Kio-
viensis idemq; Generalis rei armamentariæ magi-
ster præfuit. Tanti nominis mentio vulnerat
omnium, ut video, animos, quia nuper ah! desuit
vivere, quem diutissimè vivere publicæ rei inter-
erat. Amisit fidelem ministrum, fidelem sui vin-
dicem Rex Serenissimus, amisit magnum collegam
Senatus, magnum bellatorem militia, magnum a-
micum Illustrissimus Mareschallus, magnum decus
Polonia universa. Grandem in illo indolem edu-
catio non mollis, tum generosus juventæ ardor,
per terras peregrinas, per labores varios, per om-
nes militiæ gradus, transegit, eandemq;, post de-
posita bello Turcico tirocinia, sub Magno Ko-
niecpolscio Prussia, sub Valstenio Duce Germania
exercuit. Inde revocatum, ut tanto majorem e-
laboraret virum fortuna, mirificè agitavit, nover-
cam prorsus simulans, cum tamen mater esset. Per
ipsas enim ærumnas belli carceresq; hostiles ido-
neum effecit, qui olim publicis Regni calamitatibus,
ut magnum columnen & præsidium, opponi posset.
Prima ei vincula rebellium Cosacorum perfidia
injecit: quibus se non alia ratione expedire potuit,

quam fugâ ad Tartaros. Terribilem fuisse servitutum oportuit, cui à Scythis quæsitum est remedium. Inde amico Religiosi viri Patris Hilarii Carmelitæ ministerio redemptum Cannæ Batovienses denuò Tartaris reddiderunt, felice miseriâ, quòd contracta ante inter Tartaros amicitia servavit penè unum, cum alios omnes Duces, ferè & milites omnes, crudelitas hostilis hausisset. Iterum ab eodem Monacho exemptus est vinculis, ut mox afflictam & paulò post penè in vincula euntem Rempublicam cum cæteris Camillis servaret. Minabatur huic catenas Moscus cum Cosacis ex Rusiâ, minabatur alteras ex Germaniâ Gothus. Prior ille plus quam centum viginti millibus hominum Leopolin, & in eâ nostrum hunc Bellatorem, tum jam armamentario Regni totius præfectû, obsedit. Hic noster cum tantum exercitum per decem pene hebdomadas incredibili virtute represisset, invictâ tandem constantiâ suâ victum hostem ad amicitiam pertraxit, idq; eo tempore, quo transmarina tempestas Rempubl. nostram inundaverat. Calamitas alioquin fugare amicos solet, hîc calamitas eos, qui capitales florentibus nobis inimici fuerant, oppressis fecit amicos.

Nimi-

Nimirum per mera miracula fervare Serenissimas
Majestates & Rempubl. voluit DEus, ut ipsi soli
gloria tanti beneficii deberetur. Illo jubente factū,
ut quod antehac venenum Regno fuerat, postea es-
set remedium: illo jubente factum, ut contra Chri-
stiani & sanguinis cognati hostes gens Christiani
sanguinis inimica primum afflictis ferret auxilium,
Chamus certè Tartarorum, at quantus olim hostis
Poloniæ! tum militiam nostram extra fidei orbitas
prolapsam minis revocavit ad obsequium, tum
Chmelnicium minùs jam aut certè infeliciter repu-
gnantem, in verba extorris adegit Majestatis, hancq;
ipsam per misum à defuncto nostro familiarem Vale-
rianum Morstinium Centurionem nunc Vice, Trib.
animavit, effecitq;, ut ea & suis animi Regii, & per-
petuis Serenissimæ Reginae stimulis, consilio item
Procerum ab epidemii erroris labe intactorum ob-
secuta, non cederet fortunæ irasci visæ, non cede-
ret hosti irato, sed & hunc & illam constantiâ supe-
raret. Divinum hoc consilium fuisse, agnovit postea
eventu judice Orbis, fassusq; est, cælitùs erigi fortu-
næ Regiæ MANIPULUM, cælitùs Poloniam
defendi. Eodem tempore idē hic noster defunctus,

præter Leopolin, ubi is reversum deinde excepit
Serenissimum, Camenecense & Samoscianum in fi-
de servavit præsidium. Exin militia etiam cætera
resipuit, & conspirans mox undiq; Polonia concus-
sit lacertos, excusit imminens humeris jugum, inq;
plenam se libertatem, DEO auspice, asseruit, no-
stro hoc inter cæteros Hæctoras, fortissimam ubiq;
operam connavante, uti tempore suo historia ple-
niùs docebit. Nunc enim beatis tantùm Ca-
stellani nostri Manibus qualemcunq; honorem
præter viam exhibitori, pauca hæc ab alto repetere,
atq; obiter hic delibare voluimus; ut tanto clarius
appareat, cur Senatoris istius mortem adeò & Se-
renissimus Rex & Principes Reipubl. Viri, & om-
nes qui illum, omnes qui Rempubl. norunt, tam
vehementer doleant. Jam in Prusiam nostram
reverti debebam, quam superiori hyeme Serenis-
simus Rex & supremus Regni Marechalculus illu-
strissimo huic Castellano tuendam commiserat.
Sed illuc properanti interponit se mihi Dania fæ-
derata, & potissimùm Princeps ejus Civitas, quam
tempore eodem communis noster hostis calidis-
simo consilio, acerrimoq; impetu expugnare con-
tendit,

tendit, in eo velut compendio & Serenissimum
Daniae Regem, & omnem sanguinem Regium, om-
nem Senatum, florem nobilitatis, insignia, orna-
menta, & opes Regni omnes oppressurus. Sed
felice Serenissimi Regis praesentia, tum ductu stre-
nuissimi Schakii, nec non illustris Thalassiarchi
Baronis Vassenarii, fortissime represus, ac clade
aeternum memorabili mulctatus recessit. Avo-
cant me fortissimorum Sarmatarum nostrorum fa-
cinora, in penitissimis Cimbrici soli recessibus Duce
Stephano Czarnecio Palatino Russiae, Bellatore
laudatissimo, summo fœderatorum nostrorum fru-
ctu, summo Poloniae ornamento patrata. Inpri-
mis autem avocat me maximarum ut virtutum,
sic ditionum Princeps, Serenissimus Elector Bran-
deburgicus, qui Holsatiam, Jutlandam, & proce-
dentibus cum tempore victoriis, inaccessam Alsen
exercitu fœderato, & suo, hostibus eripuit, si Nep-
tunus vela submisisset, Daniam totam iisdem ere-
ptam redditurus Regi suo. Cæterum cum omnia,
quæcunq; summa fortitudo, dexteritas, & pruden-
tia agere potest, istic egisset, tandem hostem in
proprio ejus cubili quæsiturus Pomeraniam victri-
cibus

cibus copiis aggressus est, & gemino Sacrae Cæsareæ Majestatis exercitu, præeunte uno, altero comitante succinctus, universam hanc, quasi torrente quodam Martio corripuit. Occupatum primò Duce Suchio Barone, Grifenhagium est, occupatum deinde Damum, oppidum longè firmissimum, & ipsius Stetini velut antemurale. Occupatæ insulæ Volinum, & Isendomia. Capta item viribus conjunctis multa alia, nec parvi momenti loca. Urbes etiam majores partim eminùs, partim cominùs, obseptæ sunt penè omnes. Potiri autem omnibus præsertim ingenio situs, & industriâ artis adeò mirificè munitis, tanto prætereâ præsidio, tanto nobilium agrestiumq; concursu defensis, nullius deniq; rei necessariae egentibus, non erat unius anni opus, non utiq; anni in hyemem jam præcipitantis. Cæterum omnes tamen gravissimam vim Martis intimè persensere, ipsa etiâ Princeps regionis Civitas acerri-mè oppugnata ac plerisq; jam nudata propugnaculis, in mænibus deniq; suis stantem conspexit hostem, & ægerrimè, nec sine præsentissimo periculo, victrices manus effugit. Interim si uno ictu tanta Arbor non cecidit, iterato, nisi pax aliqua inter-
venerit,

venerit, cadere potest. Quos primi impetûs fervor non perdomuit, diuturnitas tandem belli lassabit. Alimenta, aliâq; & vitæ & belli præsidia dies ipsa consumet. Non semper etiam eruptionibus pariter securitas custodum aut casus favebit. Interea habent jam Fæderati satis magnum expeditionis suæ, habent laborum, molestiarum, adversitatû etiâ pretium. Tenet Serenissimus Elector cum alia non pauca oppida, tum inprimis Damum, ingens antehac Stetini propugnaculum, nunc frænum, tenet Demminum, fortissimum Pomeraniæ claustrum, & validum adversûs Vismariam aliâq; loca hostilia, munimentum. Nec hoc equidem citra Martium sudorem cessit victori. Operosâ ab Electoralibus cinctum obsidione, naviter quoq; ab hoste defensum est. Non enim præsidium duntaxat animosè obsessores restitit, sed & missæ Vismariâ suppetiæ abstrahere illos, & sic porrò obsessis auxiliari tentavêre. Sed omnis & prædiariorum industria, & auxiliariorum conatus frustra fuit. Pervicit laudatissimi Ducis Electoralis Sparrii vigilantia, dexteritas, fortitudo, pervicit militum ejus alacritas, & constantia; adeoq; tandem in Serenissimi Electo-

ris manus traditus est locus, qui multorū prudentiū
iudicio maximi æstimatur. Qui iidem certè, duobus
his Pomeraniæ propugnaculis, Damo, & Demmi-
no expugnatis, plus omnino obtentū, quam Stetino
non expugnato amissum arbitrantur. Omnia hæc
equidē, prout in Holsatia, Insulis Daniæ, inq; ipsa tan-
dem Pomeraniâ gesta sunt, commemorare hic pos-
sem. Sed aut nimis angustis spatiis strangulandæ res
tantæ, aut nimia prolixitate fatiganda tam Illustris
Auditorum corona foret. Itaq; illa alii reservare
tempori, meæ autem orationi molē, quàm gratiā mi-
nui malo. Nunc verò domum rediens, quæ Prussia
nostra egit & passa est, brevissimè narrabo. Cum, ut
dixi antehac, post Thoruniū recuperatū, militiā eque-
strē cura annonæ per Poloniæ hyberna distribui jus-
sisset, cā occasione illectus hostis novas ex Pomera-
niâ copias adduxit, quibus & Regiæ & Electorali
Prusiæ aliquantisper, nonnullo quidem damno no-
stro, at nullo fructu suo insultavit. Quin ostendit even-
tus, haud aliud facilè consiliū toto hoc bello nequiùs
ei evenisse. Nihil enim solidi in rem suam hîc tū ef-
fecit, & paulo post didicit, in id potissimum adductū
â semiletem, ut hic vel Marte nostro, vel tabe spon-
taneâ

taneâ consumeretur. Pomerania verò interim nudata milite, Fæderatorum nostrorum violentiæ tanto facilius patuit. Verū primis aliquot mensibus favore illi aliquantum visa est fortuna, neq; statim apparuit hamus latens sub illâ quasi escâ felicitatis. Corripuere nimirum in illo æstu Choiniciam, Culmam, Lipstadium, Salsfeldum, Stargardiam, Derfaviam, sed eo eventu, ut quicquid corripuissent, vel vi vel sponte paulo post redderent, velut confessi, se id tueri non posse. Nostram quoq; Urbem circumstrepuerunt armis suis, & excitato in proximis agris incendio, plures ejusmodi ignes minatus est. Nimirum hostis noster, ut maximè omnium noceret, aquâ & igni ita nobis interdixit, ut aquâ & igni nos obruere conaretur. Aquâ primum perniciem nobis minabatur, cū positis Vistulæ, ipsiq; Naturæ obicibus; invitum flumen in nos detorsit, aggeres vero flumini oppositos demolitus est, ut tanto proclivius licentiâ aquarū inundaremur. Sed sensit ille, sibi à nobis ex mediis etiam aquis vultum atq; animum æquè intrepidum obverti. Sensit idem pariter, ignes de prædiis nostris extractos nulli alii rei serviisse, quàm ut & his flammis lucentibus fides nostra tanto splendidius effulgeret.

Prusfiæ porro nostræ eadem illa hiems calamitatibus similem reddiderat Curlandiam, atq; etiam, si recte rem expendimus, multò infeliciorem. Jam ante Provincia illa orbata erat Celsissimo Duce suo, qui inter Reges dimicantes medius, Ducem militiæ transmarinæ, quem amicum sibi crediderat, hostem subito expertus est; Et illa uodabilis istius Viri astus Principi securo, tum Serenissimæ ipsius conjugî, & Soboli omni, cunctis præterea Provinciæ Primoribus, primariam Ducum sedem, præter opinionem omnium, in carcerem vertit. Postea captivos Principes cum omni familiâ in solum alienum mittere placuit, deductumq; est miserabile agmen Rigam primum, paulò post Narvam, deniq; Ivanogrodiam, locum â nominatissimo Moscorum Tyranno nomē, sono ipso horribile, habentem. Sed hæc nolo hic exquisitius persequi, partim quia ante ingressum anni superioris facta sunt, & propofiti mei lineas excedunt: partim, ne res miserandas memorans, accersitis dolorum facibus orationi meæ lumen credar accendere voluisse. De Provinciâ ipsâ, sæcundâ semper fortium virorum parente, facere non possum, quin aliquid addam. Ea tum ad primam capti Principis sui
tamam

famam, incolas equidem omnes, præsertim Eques-
tris Ordinis, in publicæ libertatis vindicias excivit.
Sed novo magnam partem, & tumultuariè arma-
to exercitui regimen decens, & proinde ut in regi-
mine incerto, fieri solet, concordia defuit. Quæ res
Comiti Duglassio ex Arce Mitaviensi in omnes
occupandæ provinciæ occasiones excubanti, tantò
patientiore janua fecit votum suum consequen-
di. Progressus ille vicina primum oppida, paulo
post, cum sine ordine palantes incolarum copias
carptim subinde attrivisset, universam Curlandiam
occupavit, Lithvanicis exercitibus, qui alioquin labo-
ranti vicinæ lubenter opem tulissent, & post ea ge-
nerosè feliciterq; tulerunt, circa Moschum lacertos
tum moventibus. Sed quomodo tandem occupa-
tor Curlandiæ Duglassius, eadem ex cedere coactus
sit, paulo post, si temporis angustia patietur, me-
morabimus.

Nunc ex Curlandiâ in mediam Poloniam, &
nempe à sago ad togam, ex campo tendimus ad Co-
mitia, solenne remedium, quo morbis suis mederi
Respublica nostra consuevit. Si quæ autem unquam,
hæc certè, quæ Anno superiore habita sunt, varie-

rate & ponderè negotiorum implicatissima, adeòq;
præter solitum per tres integros menses extracta fu-
ère, magnâ molestiâ S. Regiæ Majestatis, magnâ
Senatûs totius, magnâ Equestris ordinis, cui tum
director contigerat vir prælustis & ingenio dexter-
rimus Joannes Gninsky, Succamerarius Pomera-
niæ & Gnesnensis Præfectus, nunc Illustrissimorum
Pacis Fecialium Collega. Præcipuè verò in Cosa-
corum negotio publica æstuârunt consilia. Qui non
multo ante cum Regno, novis magnisq; autoramen-
tis, conciliati, delegatos jam miserant stabiliendis
conciliationis pactis. Sed hi tum arduis maximè
postulatis sollicitabant Rempublicam; atq; inprimis
sacra inter Romani Græciq; ritûs Ecclesias vincula
rumpere minabantur. In re tantâ igitur mirificè
hæsitavit Respublica. Neq; deerant, qui ob istius-
modi difficultates minus felicem Comitûs exitum,
novasq; ex Russiâ turbas ominarentur. Sed idem
ille, qui Rempubl. inter extrema sæpè discrimina ser-
vaverat, Deus, ostendit nunc quoq; filium, cujus au-
xilium illa hoc se Labyrintho expediret. Atq; inter
alia adminicula, quæ publica omnium ordinum pru-
dentia acquisivit, plurimùm profectò contulit fidu-
cia,

cia, quam Cosaci erga Illustrissimum Cancellarium
Magnū, dexteritate, comitate & munificentia ejus
deleniti, conceperant. Et sic tandem sine satis opta-
bili soluta sunt Comitiae. Jam ad alias Regni no-
stri prosperitates properanti magna adhuc & pe-
riculosa Regno attingenda est tempestas, ut tanto
clarius liqueat, quā magno nobis constiterit, &
quā diras nubes secuta sit fortunæ serenitas, quæ post-
ea eluxit. Exercitibus nostris uti mala Reipubl.
& tot undiq; coorti hostes plurimum dederant ne-
gotii, ita stipendia militiæ ob egestatem publicam
minus rectè processerant. Inde fremebat miles, &
inter publicæ patriæ damna, sua esse maxuma ra-
tus, indignabatur, non iusta modo præmia laborū,
sed & necessaria penè vitæ præsidia deesse iis, qui-
bus vitam Respubl. videretur debere. In hyber-
nis potissimum fervebant querelæ & consilia male
contentorum: nec unquam negotiosior quam in il-
lo otio erat confœderatio. Bellicis igitur Regni
Ducibus negare obsequiū turbidi, constituere inter
se capita cæpère, scribere deniq; leges, speciosas qui-
dē & quæ nihil adversū Serenissimo Regi & Regno
vidèrentur sapere, multum tamen è Republicâ pe-
terent.

terent. Quò compositior, quò coloratior, eò formidabilior erat secesio. Malo autem surgenti Rex Serenissimus omni decorâ ratione mederi studebat, sociabatq; operam Serenissima Regina, æquè dextrum nempe laboris & munificentiae in sedandis Patriæ filiis eventum sibi pollicens, quàm antehac in rebellibus Cosacis ad obsequium redigendis erat experta.

Nihil intentatum relinquebat Senatus, nihil grandes Viri à Rege & Republ. singulariter delecti ad hoc negotium, & huic soli sat longum tempus, non sine grandi molestiâ & impensâ, gratificati. Cum nihil ibi profectum foret, à Comitibus tandem quæsitum est remedium. Deliberavit super tam difficili morbo Resp. universa, sed & singulari DEI benevolentia, in medio deliberationum æstu, ab ipso exercitu adversus exercitum ingens alexiterium, ingens solatium accepit: cum omnes peregrinae armaturæ milites, magna profectò & conspicua militiæ nostræ pars, in facie Reipubl., legitimis exercituum Ducibus obsequium ore, Illustris Tribuni, nunc & Succamerarii Kioviensis Stephani Nimericii sanctè promitterent, illis autem vicio creatis
Directo-

Directoribus renunciarent, stipendiorum deniq;
solutionem & ipsi quidem poscerent, ita tamen, ut
& patientiam moræ, & interim prona semper in
Reipubl. usum defensionemq; studia sua alacriter
offerrent. Plurimum istâ tot millium armatorum
Capitum submissione recreabatur Respubl., pluri-
mumquoq; eadē, utfructuosissimi consilii sui fætu,
lætabatur illustrissimus Mareschallus. Hujus u-
tiq; potissimum amore & reverentiâ isti omnes,
aut certè pleriq;, peccare in matrem Remp. recu-
saverant. Et idem hic, præter istos, alias quoq;
turmas tum dexteritate suâ, tum magnificâ opum
suarum impensâ, à secessionis contagio servaverat
intactas. Ac harum quidem exemplo cæteros
quoq; tandem ad obsequium redituros sperabat.
Sed illi veterum postulorum pertinaces, vix tem-
perarunt sibi, quin à patriâ exsuccâ sangvinolenta
stipendia gladio extorquerent, & quamvis postea
destinata eorum pessima melioribus tandem con-
siliis, vel potius propitio in Rempubl. fato cederent;
tamen opportuna & bono publico utilissima tem-
pora inani cunctatione perdiderunt. Ducem in-
terim Salus Reipubl., maximus magni istius animi

D

stimu-

stimulus, maxima cura, movit, ne inflexiles illos expectaret. Quicquid igitur usquam militiae Polonae sincerum manserat, contraxit, ivitq; Deo & Rege auspice fretus, comitatusq; auxiliariis Caesareae Majestatis copiis, quas Generalis vigilum Praefectus Hesterus, vir militiae decoribus eminens, ducebat, in Prussiam nostram, jam dudum desiderio ipsius penè tabescentem. Hic ordinatis ritè rebus, & strictâ in eos, qui perperam interim rem gessisse comperti essent, acie disciplinae militaris, hostem, quem oppidis incubantem aperti Martis aleam sciebat declinaturum, nidis suis excutere statuit, atq; inprimis compedes laxare Vistulae impositas. Prima vis armorum Grudentum circumsonuit, oppidum antiquum, Vistulam praeterlabentem ex alto monte despiciens, à Cruciferis olim muro & Arce eminentissima, postea verò ab hoste variis operibus, & quingentorum praeter propter militum custodiâ munitum, ita ut id festinantem ad majora fortissimum Ducem aliquantis per sistere posse videretur. Sed cum caelum suffragatur, frustra muri, frustra propugnacula, frustra manus Martiae obsistunt virtuti. Admoveret Illustrissimus Mareschallus oppido exercitum,

citum, struit more militari accessus, quibus impune
ad ipsa hostis munimenta pervadere, struit sugge-
stus, unde fulminare in locum obsesum posset.
Tam propè suggestus tandem est, ut rectè atq; or-
dine videretur facturum, si cominus propugnacula
adoriretur, & visibi faceret viam in oppidum. Dum
id agitur, jacti interim artis fulminatricis industriâ
vastissimi & ignem circumquaq; vibrantes globi.
Illiduntur illi, quâ ars vel fortuna tulit, culminibus,
fragmenta tectorum & sua longè lateq; spargentes.
Utinam his ictibus ut in tecta ædium & muros, sic
in animos obsessorum penetratū esset: effectumq;,
ut curæ isti habuissent, tempestivâ submissione im-
minente sese discrimini eximere. Sed fatum su-
um nemo maturus effugit. Miserrimi incolæ, seu
suâ, seu alienâ obstinatione occæcati, certè ne serva-
re se quidem Suecis invitis ausi, clausêre sibi januam
salutis, quam Optimi Principis benignitas clausis
aperuit. Misus enim ab illo tubicen, qui deditibus
se veniam offerret, spretus & parum honorificè di-
missus est. Exin quod tuba pacis efficere nequirit,
tubo iterum Martio commissum est. Nec multo
post, velut compendio rem conficere volente fortu-

nà, contigit, ut globaliqui, supremâ Urbi nocte, in fœnum sub tecto servatum inciderent. Ibi concepta, attamen clausa adhuc flamma, fumo primum monuit obsesores, ut in locum eundem plures ejusmodi globos, sed & aliò simul alios ejacularentur. Quod cum facere Pyrotechnitæ, quâ cuiq; visum, certarent, colluxit undiq; oppidum, & brevi tempore ita invaluerè flammæ, ut quantum quantum esset, totum in pyram videretur conversum. Incendiis istis, ut quisq; facile conjicit, exterior oppidi defensio non parùm mox refrixit. Certè non incolæ tantùm, sed & milites nonnulli, non adeò quidem ad ignem restingvendum, sed ad servandas potius res suas discurrère. Interea jussu Ducis, in valla & propugnacula undiq; eluctatur miles obsesor, intrat oppidum, cædit obvios, spoliât domos, facit deniq;, quod in Urbibus expugnatis facere victoriæ ardor solet. Atq; eò hîc excusatio erant, quod quæ auferrentur, non civibus, sed flammis subduci, servariq; adeò videbantur, quæ nullo cujusquam fructu ac commodo peritura erant. Cœterùm in oppido ipso, & si ignis quidem non priùs penè cesaret, quàm cum non haberet

haberet amplius, quod depasceret, hostilitas tamē
in Cives, simul cum nocte cesavit, sistente eam
edicto Magni Mareschalli. Qui fortunam muni-
cipii miseratus, gratias Deo agebat, quod tanti mo-
menti locum sine multo suorum sanguine occu-
passet, sed simul sibi gratulabatur, quod si incolarū
fluxisset sanguis, sine culpā suā fluxisset. Bellis-
simē enim is & ipsa oppidi ruina acceptatione cle-
mentiae oblatae, multo magis autem maturo ejusdē
desiderio redimi atq; averti potuisset. Sed pars
oppidanorū cum & ignes & victorē militem prae-
valescere videret, receperat sese cum milite prae-
sidiario in Castellum. Ubi pleriq; equidem pri-
mum victoris gladii fervorem effugere. At cum
illic aquā mox destituerentur, & pariter à Cæsa-
reanis se circumfessos, cæteros vero victores jam
pariter ingruere viderent, Tribunum primo suum
hortari cæperunt, ut deditione spontaneā extre-
ma præverteret, cum is abnueret, Cæsareanis a-
peruere portas, Tribunus vero ex turris cujusdam
latibulo protractus, cum viginti aliis militiae ante-
signanis, gregariis centum octoginta, tormentis
triginta quatuor, in potestatem venit victoris.

Atq; ad hunc quidem modum brevi temporis spatio recuperatum est Grudentum, iisdem Serenissimi Regis nostri auspiciis, Duce etiam eodem, quo ante hæc Thorunium, sed fato non eodem. Thorunium enim integrum ferè, aut certè non nisi paucis cicatricibus deforme, hoc verò miserrimum & vix nisi parvis sui reliquiis è cineribus emicans, sub imperium Domini sui rediit. Victoriæ cursum profecuturus Magnus Mareschallus non multò post ducit exercitum versus Mariæburgum, principem olim Cruciferorum sedem, nunc pariter hostis primarium & receptum & penarium. Undiq; enim locus iste feracissimis præpingvium insularum agris circumdatus, haurire inde consuevit ubertatis opimum, quale in his terris quæri aut optari potest maximum. Arce porrò protegitur, quæ murorū operumq; robore paucas habere pares putatur. Illustrissimus igitur Regni Campiq; Mareschallus rē sese maximè arduā, nec modici temporis, aggredi gnarus, primò omniū loco illi promptuarium annonæ, gemmam Cereris, Insulam majorem, eripiendam putavit: ita simul id, quod hostem præcipuè hætenus pavisset, in sui militis alimentum conversurus. Id agitans prima castra ad

stra ad Album montem posuit, ab ipso Insulæ velut apice, cui mons ille imminet, opus suum auspicaturus. Ingens in ipso, uti antea semper, ita hîc tolerantia laboris, parsimonia somni, cura disciplinæ, auctoritas apud suos pariter exterosq; liberalitas erga milites, amor apud omnes, (sed incorrupto Ducis honore) eluxit, maxima imprimis & per omnes castrorum sinus, perq; Prusiam totam & in ipsa hostium arcana sese porrigens vigilantia. Cæterum ut tum consilia tum vires hostis distraherentur, habitâ nō perfunctoriâ consultatione, conclusit Princeps, ut, dum copiæ Polonicæ dicto illi Insulæ apici instarent manumq; injicerent, Electorales alibi, suo etiam loco Gedanenses nostri irrumperent in Insulam, destinatos huc â Mareschallo magni nominis Ductores, Butlerum imprimis, comitati. Erat molimini tanto designatus dies Septembris vigesimus sextus. Venêre nostri ad locum destinatum, & quia machinis rebusq; necessariis instructi venerant, nil cunctandum rati, & jam socios operis non procul abesse gnari, trajiciunt flumen, hosti prorsus inobservati. Sequitur eâdem nocte copiarum Polonicarum pars. Cæteri quoq; postea, quantum per objecta impedi-

menta

menta licuit, acceleravêre. Nam aliquorum festinationem venti adversi retardarunt. Juxta verò, tempore eodem, Supremus Mareschallus ad ipsum Mariæburgum turmas Cæsareas Polonicasq; miserat, quæ factò in suburbium impetu, hostem laudabili diversione distraxêre. Tot milium pugnatorum in Insulam ingressus ut prudentiam ita fidem hostium superavit, eòq; major inter illos terror ortus, qui dispersas per Insulam copias ipsorum subitò in unum concivit. Cumq; in Montaviense Insulæ Caput, præsens ipse & ubiq; pervigil Mareschallus, cum suis, omni nisu, terrâ & aquâ incumberet, tandem hostis tantis sese impugnationibus imparem videns, & ab iis, qui alibi Insulam intraverant, tergo suo metuens, dictum illud Caput ultrò deseruit. Ita magnum magni Mareschalli molimen, singulari Dei gratia, sub Sere-
nissimi Regis auspiciis, spe omni & majorem & celeriore habuit succesum. Neq; enim quisquam & nec ipse qui Princeps consilii & autor fuit, crediderat, tam properè & adeò citra sanguinem, tam delicatâ sui nutrice Insulâ cesurum hostem. Cesit en, urgente eum fato suo, cesit, &
nulla

nullâ in apertis camporum aut pugnâ aut velitati-
one tentatâ, tribus se claustris Elbingæ, Mariæbur-
go, Haupto passus est includi. Nam & Dersa-
viam, vicinum nobis oppidum, & ex quo, superio-
ri hieme magnâ ferociâ nobis insultaverat, ad pri-
mam mox Grudento venientis supremi Mareschal-
li famam, deseruit, & paulo ante Stargardiæ quoq;
egregio Pomerellæ municipio, post multiplices de-
peculationes, invitus quidem, sed deprehendi â
Polonis metuens, valedixerat: omni adeo operæ
pretio, quod prior hyems illi dedisse videbatur, bre-
vi tempore privatus. Sed Imperator Exercitûs Ma-
reschallus, non ignarus, magnâ hostilium copia-
rum parte inessum teneri Mariæburgum, hoc il-
lis Pergamum, hanc quasi Arcem Tarpejam esse,
protenus equidem locum hunc arctissimâ indagine,
ac plena in orbem obsidione circumsepire optavit.
Sed ea res exercitum multo maximum require-
bat. Longo admodum spatio secundum Nogati
fluminis ripam extenditur oppidum: non minus
longo porrigitur Arx, tam vasta ut ampli satis op-
pidi superet, certè æquet magnitudinem. Ut ple-
num & numeris suis omnibus perfectum obsidium
E
loret,

foret; potens esse debebat utriusq; ripæ, & nempe ultra citraq; Nogatum toti illi oppidi Arcisq; compagi circumfundendus exercitus erat, quò ita ab Elbingâ Stumâ aliisq; hostium locis viæ omnes intercluderentur, omnis ei pabulandi, omnis excurrendi præcideretur facultas. Nemo præterea non videbat, multorum mensium hoc opus fore, quia loco ad prodigium usq; munito sufficiens militum numerus, militibus prudens & bello plurimū spectatus gubernator, abundans præterea alimentorum copia aderat. Sed Ducem ad maxima quæq; natum eductumq; difficultates rerum non absterrent, sed acuunt.

Interim quod magnitudinem Ducis minimè gentium superabat, superabat magnitudinem exercitûs. Etsi enim hic & strenuissimus & mole non parvus, minor tamen numero erat, quam ut pro longitudine loci extendi posset, minor, quam ut utramq; ripam obsepere custodiis, & omnia oppidi Arcisq; latera opere consummato circumdare posset. Neq; enim solitis & ordinariis Regni viribus succinctus venerat Dux: & frustra diu expectavit supplementa, quæ infelix confœderatio morabatur: & jam facilis

cilis conjectura erat, non ventura illa eo numero, quo oportebat, ventura itidem tardè, & tum demum, cum in terrâ desolatissimâ copia alimentorum defutura esset militi. Non enim huic ita, ut fas erat, (fatendum est enim) liberalitas publica prospexerat: suo plurimum Dux ingenio, suâ ope, curâ, industriâ procurabat annonam, quâ poterat: videmus omnino, majore sibi longè contentione adversus penuriam victus pugnandum esse, quàm cum hoste, quantumvis acri, quantumvis potente. Ex his itaque causis cum locus tam spatiosus justâ undiquaque obsidione circumveniri non posset, faciendis equidem ultra Nogatum excursionibus, structo ponte patefactus est campus, & hunc perpetuis infestationibus ita frequentavit equitatus noster, ut hosti exire vix unquam liceret impune. Cæterum ipsius veræ obsidionis fervor citra Nogatum stetit. Ibi castra longè latèq; circumposita, ibi structis decentissimâ & arte & industriâ accessibus, ita prope Nostri hostium se admovêre propugnaculis, ita tum in pontem tum in oppidum fulminavêre, ut tandem cives inter injectos perpetuò ignes, inter ilabentes undique globorum immanium nimbos,

vitam suam non ampliùs credere ædibus auderent;
sed in Arcem pleriq; se & sua reciperent. Summâ
profecto virtute, etsi inter magnas annonæ diffi-
cultates processit obsidio, & nihil omnino earum
rerum omissum est, quæ à Magno Duce, quæ à præ-
lustri Regni Vexillifero, à generalibus præfectis,
Strenuissimis Tribunis & Ductoribus, quæ deniq; à
forti, industrioq; milite requiri aut expectari solent.

Cæterùm omnium magni Mareschalli con-
siliorum caput tumerat, Insulam feliciter occupa-
tam, fortiter tueri, & Vistulæ imprimis, prout
auspicatò gloriosèq; coepisset, plenâ restituere liber-
tatem. Hoc enim non Prusiæ solùm, nec Polo-
niæ modò, sed Europæ totius nutricio vindicato,
ingens assidui laboris & pervigiliorum suorum pre-
tium ablaturus erat, toti autem Reipubl. tale præsti-
turus beneficiũ, quali toto hoc bello majus & glo-
riosius non posset. Atq; idcirco, cum ab hoste flu-
men istud non nisi uno adhuc fræno teneri sciret,
hoc inprimis rumpendum excutiendumq; putavit.
Quisq; sagacium facillimè aslequitur, de Haupto
me loqui, castello prioribus jam bellis celebratis-
simo, nunc autem ab hoste, ævum forsitan hic age-

re cogitante, ad miraculū usq; munito. Certē Ars
& Natura ibi cernasse, & quicquid utraq; ad loci
cujusquam robur asserere potest, huc videtur impen-
ditū. Procu runt omni ex latere altissima valla,
eademq; angularibus undiquaq; propugnaculis va-
lidissimē præcincta. Vistula affundit sese lateribus,
sed facta aquarum divortio ita bipartitus, ut gemi-
no quasi brachio locum amplectatur defendatq;.
Quā parte aquam Natura negaverat, ductā per
transversum fossā labor accersivit, secutusq; artis in-
geniū fluvius insulam efficit, ubi non fuit. Fossæ
quoq; ipsi multa magnæ molis anteposita opera ob-
sessuris maximas moras objiciunt. Illud porro
brachium, quod ad Urbem nostram amicissimus
porrigit fluvius, ducto jam dudum ab hostibus per
medias aquas aggere, ita quasi ligatum est, ut nihil
Civitati nostræ, nihil obsidentium castris polliceri
aut dare subsidii posset. Paulo superius autem idem
brachium, dejectis ab hoste aggeribus nudatum, a-
pertis omnibus quasi venis, in Insulam nostram &
ad ipsa Urbis mœnia tantū aquarum profundit, ut
novum veluti mare nos circum fluere videatur. Al-
terum fluminis brachium structa ab hoste ad ripam

opera validissimis pariter vinculis implicuere. Utrâque vero ripam idem hostis ponte junxerat, ut ita tergo suo miser fluvius iniquos Dominos, ipsaq; servitutis suæ alimenta, & sæva libertatis venena portare cogeretur. Pontis enim istius beneficio non ex insulâ tantum majore, sed Mariæburgo quoq; & Elbingâ petere poterat loci gubernator, quicquid desideraret. Et profecto irritus erat omnis obsidere volentium conatus, nisi pons iste destructus, & omnis in Insulam trajectus esset interclusus. Pro utroq; acerrimè pugnabat hostis, non nescius, his quasi spiraculis animam loci istius trahi. At in Insulâ repurgandâ uti jam dudum missæ ab Illustrissimo Marschallo copię egregiam navaverant operam, ita nunc quoq; nobis minimè defuere. Certè enim cum Suecis ex ipso hoc Haupto erumpentibus & munitionum suarum, passim istic sparsarum, beneficio usis, fortissimè pugnarunt, peditatu tandem, cum omnem jam pyrum pulverem absumisset, laboraturo, nisi insignis Ductoris industria repente subsidium adduxisset. Nostrorum pariter ut primi sic vehementissimi circa pontem & apposita illi munimenta conatus fuere. Hosti profecto, omni

vi suâ irruenti, nobili virtute restiterunt; adeo & fortiter & feliciter, uti alibi, sic intra obvia hostis septa, quæ fors dederat, cum illo luctati, & si intra muros ac valla stetissent. Sed hæc ut & cætera suo tempore curatius edisseret historia, omnibus singulisq; decus suum pro merito cujusq; ex vero, admenfura. Cum Octobri, ut brevissimè rem complectar, caput hæc obsidio, magnâ & memorabili fiducia Urbis, cum satis liquido constaret, pro loco isto, quem tot annorum, tot sumptuum, tot laborum impendio, hostis firmasset, & unde toti Neringiæ, omniq; Vistulæ leges dedisset, non segniùs quàm pro aris & focis pugnaturum. Sed animabat Urbem spes posita in Deo, qui ut ante inter summa discrimina, inter desperatas Prussiæ, prope & Poloniæ res, inter accisas domi opes, inter aquarum ab hoste immissarum diluvia, inter ignes & gladios circumfulgentes, breviter ut dicam, inter mallem & saxum, inter Scyllam & Charybdin, fidem nostram integram, & animos imperterritos servaverat, ita porro pro optimâ causâ, pro Regia Majestate, pro publico egregio, pro fide, libertate, fortunâ nostrâ pugnantibus bona consilia, pectora mascula-

mascula, vires sumptui laboriq; ferendo pares, prosperumq; adeò arduorum moliminum largiturus esset successum. Animabat præterea S. Reg. Mtis. Ultriusq; favor, qui ex insitâ ipsis erga subditos fideles benignitate, nobis, in re maximè & arduâ & honestâ & utili versantibus, minimè defuturus credebatur. Animabat proximè, Illustrissimi Mareschalli ejusdemq; exercituum Ducis benevolentia, qui causam propriam publicamq; agentibus, nunc verò Caput, unde nervi & opes Reipubl. magnam partem dependerent, asserere conaturis, manû auxiliarem & porrexerat jam benignissimè, & deinceps non negaturus erat. Nec profectò illam unquam nobis negavit. Nam & validam Cæsareani Poloniq; exercitus legionem sub prælustri Baronis Rat-schinii regimine in subsidium misit, & ipse, qua in recardo negotii totius vertebatur, hostem intra Mariæburgû, Elbingam, & cætera septa ita fortiter conclusum tenuit, ut nullo postea incursu institutum nostrum turbare, nulla ope præsidiariis intra Hauptum clausis subvenire potuerit.

Interim Urbs quoq; nostra tanto Patrocinio freta, cæpto suo omni virium suarum nisu incubuit.

Nihil

Nihilin se passi sunt desiderari Magnifici Urbis
Primores, nihil nobilissimus tum Urbis, tum bellici
Consilii Præses, nihil collegæ ejus amplissimi specta-
tissimiq; qui omnes sanè diu noctuq; invigilarunt
operi, necessariaq; omnia summâ cura, dexteritate,
& prudentiâ procurarunt, aliqui etiam eum in finem
toto hoc obsidii tempore, in castris versari sunt, va-
riarum & incommoditatum & æumnarum parti-
cipes. Conspiravit ad idem opus universa Urbs,
civiumq; alii missis ad Deum votis, alii sumptibus
& armis rem juvêrunt, pleriq; certè, ne miles ibi
necessarius custodiis urbanis distineretur, ipsimet
tot mensibus, dirigente Sr Reg Maj. Illust. Burggra-
bio & nobilissimis Collegis ejus, excubias diurnas
nocturnasq; pro mænibus suis, omnibusq; Urbis
munimentis, egêrunt. Dignus est insigni laudis
adorea generosus & præstrenuus Tribunus noster
qui operas militares prudentissimè distribuit, ipse ex-
emplū laboris, exemplū virtutis, qui tot accessuū sug-
gestuumq; bellicorū fabricas ingeniosâ machinatorū
Martiorum solertiâ extruxit, qui illustravit, direxit, ur-
sit omnia impiger & indefessus. Digni etiam glo-
riâ, qui à Tribuno proximi, digni reliqui omnes

Ductores, quorum alii occupatis munimentis, alii aliis facinoribus editis, cuncti verò insigni vitæ contemptu de publico bene meruêre. Digna præmiis militia universa, quæ inter autumnî & hyemis ingruentis aspera, sub pellibus, sub Dio, sine murmure egit, nullumq; unquam laborem, nullum periculum recusavit. Ad hunc modum potita est voto suo Civitas, hostis retibus propriis inclusus captusq;, superata tot opera & munimenta, Castrum deniq; ipsum in potestatem Urbis, ipsiusq; adeò Serenissimi Regis rediit, quem singularis cæli favor hoc ipso tempore, non in hanc modo Urbem suam, sed in ipsa quoq; Castra feliciter deduxit, ut & terrore maturaret deditionem, & faustissimâ Majestatis suæ præsentia totum opus coronaret. Sic itaq; magno magni Reip. Corporis Capiti minus Caput se submisit, ita idem hoc corpori suo restitutum est: restitutum simul Neringianæ insulæ asylum securitatis, soluta, quam hostes Vistulæ injece- rant, catena servitutis, apertus Cereri Polonæ, dat- tus commerciis liber cursus, refferatum nobis veris- simum Copiæ cornu. Hosti contra magnum militiæ suæ robur, magnum prædarum receptaculum, uber-
rimum

rimum annonæ horreum, dicam amplius, magnum
causæ totius præsidium præcipuumq;, quod in Prus-
sia habuit, bonæ spei Caput quodammodo præci-
sum est. Non equidem parvo nobis constitit victo-
ria, multis ærumnis, discriminibus, sumptibus, mul-
tis etiam vulneribus, sanguinisq; impendiis empta
est. Interim non piget armorum quibus suus con-
stat fructus, non piget molestiarum, quas optati fi-
nis præmium solatur; non poenitet sanguinis, quan-
do terram, pro quâ fusus est, tenemus. Hæret jam
hostis intra duarum tantum Urbium angustias, eò
nimirû, quod præfiscini dixerim, felicibus Serenis-
mi Regis auspiciis, eò fortibus Inclyti Mareschalli
armis redactus, ut viam se servandi vix nisi à pace
sperare posse videatur.

Sed mihi ad proxima & novissima Dei bene-
ficia delapso reflectere non nihil cursum necesse est.
& quæ ejusdem Dei benignitas in vicinis Sociisq; no-
stris præstitit nobis, breviter memorare. Ac pri-
mum in Curlandiam aliquantisper redeundum est.
In quâ equidem Moschus, Lithuanicas distinens co-
pias, proclives aliquandiu Duglassio fecit progressus;
sed & ita tamen proclives, ut subinde eos aliqua cla-
dium

dium mixtura interpellaret. Possem, si tempus per-
mitteret, memorare insignem jacturam, quam du-
dum fecit hostis, cum à magni generis, nominisq;
ductore Michaelē Pacio, Palatinide, tum Tribuno
primario, nunc Castrorum Magni Ducatûs Lithua-
niæ præfecto profligatus est Columba, Tribunus
hostilis, cum Uxelius Vice tribunus captus, Vran-
gelius junior cæsus, & omnes illorum copiarum aut pro-
stratarum, aut in fugam, vel vincula actæ sunt. Pos-
sem referre, quâ felicitate Libnicus Tribunus alte-
rum Vrangeliū Vice-Tribunum fuderit ad Janicz-
ky oppidum, quâ item dexteritate & fortitudine ce-
leberatissimus ille nominati ante Castrorum Præ-
fecti decessor Comorovius, postquam Moscho feli-
citer fugato inducias extorsisset, Douglasio ad Wûr-
tziana auxilia intercluserit viam: tum eundem Co-
lumbam, quem ex priori clade superstitem fortuna
servaverat, ut jam denuò vinci posset, ceciderit. Pos-
sem adungere oppressas à Nobili illo Gosieviano
ductore Svartzhofio, & Joanne Lubeko suppeti-
as, quibus Douglassum Aderkasius Tribunus, multis
aliis ductoribus, & plusquam mille equitibus co-
mitatus sublevatum ibat, captus ipse tum ad Baus-

cum in conflictu, & unâ cum plerisq; Comitibus
suis, quotquot victorem gladium effugerant, Var-
savian deductus, non minus clementem ibi Re-
gem experturus, quam inclementem belli fortunam
fuerat expertus. Possem attexere Mitaviam, prima-
riam Curlandiæ Civitatem, quâ eandem â Como-
rovio Duce missus Svartzhofius, & ejus Comes
Lubecus admirabili celeritate occupavit, non unâ
dignus uterq; laurea, cum eâdem, quâ plurimis ho-
stium vincula tum injecere, manu, libertatem cap-
tivis Curlandiæ Proceribus restituerunt. Inprimis
verò egregium nobis excurrendi campum præbe-
ret Neuenburgum, quod Generosissimæ Virtutis
Palatinides Polubinskius, exercituum Magni Duca-
tus Lithuaniae Notarius expugnavit, & mox Gol-
dinga, tum temporis hosti cedenti præcipuus recep-
tus. Sed ipsum equidem oppidum fortibus Ducto-
rum nostrorum, tum Electoralium Schönaichii, &
Polensii facilè cecidit armis. Arcem tot illi â Dug-
lassio relictæ Ductores & copioso milite, & magna vi
impedimentorum spoliisque impleverant animis
in extremorum omnium patientiam obfirmati. Ne-
que vero machinis, ut solet, res acta est; cum nul-

læ ad tantum opus idoneæ adessent. Constantia
nostrorum obsessos ad famem, fames ad dediti-
onem coegit: ita ut mille quingenti circiter homines cum
Ductoribus suis, cumq; uberrimâ præda venerint
ibi in manus Victorum. Sed & durante obsidio,
cum Douglasius, factâ in Samogitiam excursionem
abstrahere obsessores conaretur, populatrices ejus
turme à Pacio, & Kmitzitzo, quem Polubinskius
miserat, insigni clade multatæ sunt. Exin nullo
loco consistere potuit hostis, persequente illum ad
ipsos Livoniæ fines Pacio, aliis oppida Curlandiæ li-
berantibus à manu hostili. Recepta Vindavia,
Scronda, Lubavia. Nec nisi tres Arces retinuit
hostis, quas & ipsas tamen jam tum cingi coeptas
duo militiæ Lithuanæ, post ipsos Duces, decora Po-
lubinskius, & Pacius in hunc usq; diem, magnâ opti-
mi successus spe tenent obsessas.*

Tum vero inter alia Grubi-
num etiam, quod ad vim susti-
nendam præ aliis armaverat ho-
stis, ab Illustrissimo Principe
Radzivillio Prusiæ Electoralis
nunc Gubernatore oppugnatū,

* Cum ista publice dicerentur
erat XIII. Jan. Quatriduo ante
Mitaviensis arx, præcipua Du-
cum sedes, à Polubinscio, cui
duo millia peditum in auxilium
miserat Pacius, occupata est, de-

atq; intra dies quatuor, fortem
inter alios operam adnavante
Paterfonio Tribuno, expugna-
tum est. Qui idem Dux ex
Curlandiâ in Prusiam revoca-
tus (huc enim oratio quoq; mea

dente eam, cum alteram sibi
imminere aggressionem senti-
ret, Suecico Generali Vigilum
præfecto, atq; inde una cum
ducentis octoginta validis mi-
litibus, agris centum quinquaginta, ita ut pactus erat, Rigã
tendente.

jam redit) repentino in ipsa
Elbingæ suburbia insultu tanta dedit dam-
na hosti, & juxta eum terrorem iniecit, ut is
improvise aliquo dolo se proditũ ratus nec egre-
di mænibus auderet, nec intra mænia se tutum exi-
stimaret. Paulo ante autem idem hostis ab Illustris-
simi Regni Campiq; Mareschalli equitatu non le-
vi ictu in fugam erat compulsus; cum egregius du-
ctor Czaplicius in Varmiam, jussu Ducis tendens,
submissis quinquaginta equitibus, omnem equitatũ
hostilem ipsumq; Gubernatorem militiæ elicuisset,
mox omni vi eundem adortus, conturbasset ordi-
nes, cæsisq; quam plurimis, captis non paucis, reli-
quis ad ipsa usq; mænia institisset.

Sed eodem tempore rem insignem & ad sum-
mam belli haud parũ profecto facientem ipse ter-
ror armorũ Poloniæ, atq; ipsa Magni Mareschalli au-
tori-

toritas sine sanguine confecit. Brodniciam enim ad spontaneam deditionem coëgit, Oppidum ingenio sitûs validissimum, & jam ante bellis veteribus nobilitatum. Nunc verò Tribunus hostilis, jam dudum machinali scientiâ Serenissimo Regi & Regno, cui servierat, notus; mirificè id contra Regem & Regnum permunierat, defenderatq; ad hoc usq; tempus; sed cum tandem longius se à suis & à spe subsidii remotum, missas verò ab Illustrissimo Mareschallo turmas sibi propius jam incubare videret, maluit tandem æquis conditionibus exitum pacisci, quam irritâ obstinatione præstolari extrema. Ille igitur, habito colloquio cum illustri emeritoq; Tribuno Joanne Donhofio, Præfecto Stargardiensi, quem Magnus Mareschallus ideò miserat, locum eximium, locum inter firmissima Prusiæ præsidia numerandum, Serenissimi Regis nostri obsequio reddidit.

Propè jam timere incipio, ne prolixitate mea tanti Auditorii patientiâ nimis intemperanter videar abuti, Sed decurrit jam dictio nostra unà cum Anno suo ad finē, nec nisi paucissima restant ad imponendam proposito nostro coronidem. Ac primum
levi

sevi admodum brachio attingam ea, quæ ultra Bory-
sthenem gesta sunt. Ubi Cosaci, anno superiore
Reip. nostræ reconciliati, ductore Vihovio, Palati-
no Kioviensi, adjutore Chano Tartarico, nostro
etiam auxiliante Equitatu, egregiam de Moscis, ad
Conotopum, victoriam reportaverê. Ad quindecim
enim millia hominû, ac præter cæteros omnis ordi-
nis & farinae milites, ductoresq;, duo præcipui hosti-
um Duces, Pozarski & Leo perierunt. Ipse supremus
Dux militiæ Romadanovius diu pro cæso habitus, æ-
gerrimâ fugâ evasit. Trubecius alter Dux, & paulo
ante Conotopiensis oppidi, atq; in eo Vlanovii egre-
gii Cosacorû Ductoris obsessor, copias perpetuis tam
Scytharum, quam Cosacorum incurfibus laceratas,
cum summo discrimine, Putivlum, primum Mosco-
rum in illo tractu oppidum, fugienti quam dimicanti
similior, reduxit. Exin Cosaci in finitimas Mosco-
viæ ditiones, Tartari verò in penitissima vasti illius
Dominatûs viscera sese infudêre, ad ipsam usq; prin-
cipis ibi Urbis viciniam ferro & igne longè lateq; po-
pulati omnia, & deniq; cû incredibili prædâ & innu-
merâ hominû captivorû multitudine domû impunê

& secure reversi. A Borysthene ad Balticū mare,
magno quidē, sed innoxio nec injucundo saltu tra-
jicimus. Res, quæ ibi novissimè gesta est, ut est maxi-
mi momenti, ita occupatos usq; tenet animos Orbis,
& commemoratione ejus omnia prope com-
pita nuper personuere. Ingens profectò victoriæ i-
stic prodigiū, ingens Orbi spectaculū, Socia nobis
Dania & in primis Fionia præbuit. Quando Insu-
la ista intra triduum, à duobus Serenissimi Daniæ
Regis Ducibus, sed juvantibus plurimū Confœ-
deratis, occupata est universa. Quando om-
nis exercitus hostilis, Septem penè millium capitum,
exercitus veterano milite, veteranis Ducibus ducto-
ribusq; constans, ipso die, qui Serenissimo Regi Da-
niæ nominalis erat, prælio victus, duo millia suorum
desideravit, mox omnis undiquaq; circumfesus, de-
ditione spontaneâ arbitrio victorum totus cecidit. Ob-
stupuit ista audiens nuper Orbis, sed pariter eadem
referens Oratio stupefcit quodā modo, neq; par est
dignè evolvere nomina captorū, Principū, Comitū,
aliorumq; omnis generis Ducum, Tribunorumq;
celebrium. Strepit per tot annorum tractus commis-

sa inter se Europa bellis ferè continuis; at omnibus
his bellis majorem cladem, aut similem huic victo-
riam non facilè quisquam meminit. Sed ad rem tan-
tam ut dixi, non modicū Batavi Fæderati, terrā ma-
riq; ductu Reiteri, Vice-Thalasfiarchi, aliorumque
fortissimorum virorum, contulère: contulère item
reliqui auxiliares exercitus, & inter alios Polonicus
noster. Jam dudum is sub Illustrissimis fortissimis-
que Palatinis Russiæ & Podlachia, cæterisq; Comi-
tibus, Aquilas Sarmaticas per campos & maria Cim-
brorum prosperrimè duxerat, positis ubiq; Virtutis
Polonæ victricibus laureis & trophæis gloriæ. Nunc
postquam major ejusdem pars in Patriam cum Du-
cibus suis remeasset, relictis istis fuerunt mille bellato-
res, qui sub illustris Tribuni Casimiri Piasiecinii re-
gimine, bello Danico, cum foederatis cæteris, colo-
phonem forti & gloriosâ manu, Deo volente, im-
ponerent. Navigarunt isti cum aliis in Fioniam: &
ipso adventu suo mirificè terruère hostem, adeò ut
ad frameas Polonas, nondum tam in manibus, quàm
in ore se mutuo cohortantiū sonantes, insula tremi-
sceret, & postea, cum ad pugnam ventum est, non

aliunde illa plus cruoris, quàm ex manibus Polono-
rum hausit. Sed erat in fatis, ut generosus ille bel-
tor Piassecinius, dum ardentissime pugnat, mortem suã
eandem & Insulam & Victoriã nobilitaret: militi-
bus suis primo virtutis exemplum, postea stimulus
vindictæ; nam eò acrius præliati sunt, postquã Ducẽ
suum amisissent. Toties vir nobilissimus in Patriã
contra Tartaros, Cosacos, Svecos, dimicaverat, for-
titer ubiq;, & tum hostili, tũ suo sanguine non cru-
entus magis, quàm decorus. Sed tot illis pulcherri-
mis vulneribus animã in patriã effundere non po-
tuit, non debuit, qui hostem patriæ, longè extra pa-
triã persequi debebat, qui gloriã Poloniae sub Czar-
necio Duce ad intimos Cimbrorum recessus de-
ferre, & trophæa Sarmatica in finibus illis renova-
re, in quibus olim à primo Poloniae Rege erant loca-
ta. Cecidisti igitur, fortissime Piassecini, in terrã,
pro quã pugnavisti, cecidisti victor, & victoriæ preti-
um Insulam, penè & Daniam ipsam, cum aliis glo-
riæ tuæ sociis, Regi fæderato moriens reddidisti.
Cæterum cum corpore tuo fama tua non cecidit, in
ipsã illã, quæ cadentem excepit, arenã virescet. So-
nabunt

nabunt eam annales patrii, sonabunt peregrini, nec modicum nobilissimæ familiæ tuæ decuserit, Fioniam Danorum victoriam, inter plurimas magnorum hominum cædes & vincula, Piasiecinii quoque vitâ emptam esse. Cæterū quod ad victoriā ipsam attinet, nolo nunc eā operosè recensendā diutius morari tam Illustre auditorium; cū res istæ jam sint declamatisimæ, & narratione earum ubique adhuc hominum linguæ & aures caleant.

Utinam si bella dicenda erant, inter barbaras omnino gentes, citra sanguinis Christiani profusionem gesta dicere possemus. Sed nimirum rebellis ille Deo, ille hominibus inimicus Spiritus adeo bonam mentem excantavit Christianis, ut in mutua & cognata viscera sævire, quàm suis rebus contenti pacem colere malint. Lacesuntur Reges à Regibus, Sceptrum Sceptro illiditur, madent cruore Regna, vomit Oceanus cadavera, fumant Urbes incendiis, aut intra cineres suos jacent sepultæ; agri in vepreta, arces in rudera, templa in ferarum spelæa abeunt, pietas, justitia, castitas vana nomina sunt, vis, avaritia, crudelitas, libido & omne scelerum ge-

nus superbè & impunè dominatur. O quàm acerba, quàm tristia hæc argumenta sunt dicere vel scribere volentibus ! Quanto gloriosius, quanto suavius foret, Templis sanctitatē, Curiis & Tribunalibus justiciā, agros colonis, colonos penatibus, fora & portus commerciis, florē Civitatibus, Musis honorem, virtuti decus, meritis præmia vel servata vel reddita memorare ! Sed sperari hæc felicitas non potest, nisi bellis non necessariis, iniquis, impiis bellum indicatur publicā Regum Principumq; consensione, nisi pax bonis legibus fundata, & rectæ disciplinæ regimini innixa redeat. Vir togatus hoc loquor, & qui bella scribere teneor, non teneor amare. Unde adeò pacem animitus opto, quanquam non præcipientem, nec nisi gloriosam, nisi æquam, & securam. Cæterum, quod Deus Opt. Max. felix & fortunatum esse jubeat, novum jam & admirandum Pacis Astrum nuper in Occidente emicuit. Astrum ingens, & si quid judicare possum, inter Divina pariter anni, quem emensi sumus, beneficia meritò numerandum. Nec peccabo forsan, si id aliquo modo simile illi esse stellæ dixero, quæ tres ab Oriente Reges ad cunas

cunas Dei servatoris excivit. Nam & hæc profecto
stella index fuit altissimæ pacis, quæ sub Augusto Cæ-
sare illuxerat Orbi, duxitq; Magos ad Dominum pa-
cis, ad Regem illum, cui nuper nato Angeli ipsi, cæ-
litus delapsi, hymnum pacis, coram Pastoribus, ac-
cinuerant. Omniū istarū rerū memoriā Templā uni-
versa religione publicā celebrant his diebus, quibus
ad condendū Pacis templum, Illustris. Legati, acce-
ditis. Filii pacis bonum inde omen capiunt, Astriq; il-
lius nuper orti radios ad Septentrionē quoq; nostrū
pertinere existimant, & quia magnæ illæ occidentis
Sphæræ procul jacere vim suā amāt, multi Augusteū
sibi in Europā seculum polliceri audent. Non minus
quoq; lætum illis auguriū OLIVÆ templū præbet,
Cum olim Rex pacis, Dominus & servator Orbis,
Hierosolymam, Urbem à pace nomē habentem ten-
deret, prius ad montem Olivarum venit. Inde ad
peragendum pacis sacrificium inter lætas populi ac-
clamations, inter strata passim vestimenta, verus
Melchisedecus, verus Salomon, intravit. Olim quo-
que cum Nehemias Urbem sanctā tristissimā Baby-
lonicā Captivitate everfam aut labefactam instaura-

ret, festum tabernaculorum instituit, & ad struenda taber-
 nacula exire populum in montana, atq; interalia, ramos O-
 livarum afferre iussit. Vtrobique latum illud Hosianna, hoc
 est, serva quæso, ingeminabatur. Nos bonis ominibus, ut-
 cunq; res ceciderit, nihil peccari posse rati, Deum Opt.
 Max. veneramur supplices, ut quemadmodum olim suspen-
 so exlitus astro Regibus domum ostendit, in quâ noviter
 natus Evangelicæ pacis princeps jaceret, ita nunc illustrare
 animos & dirigere oculos velit, quò videant, ubi & quo-
 modo salutare illud & diu optatum pacis bonum inveniri
 queat. O ex cælesti tandem Olivarum monte maximum
 propitii Dei munus, tranquillitas publica ad nos descen-
 dat: en manus piorum paratæ sunt substernere vestimenta
 sua ad molliendam tanto Hospiti viam: paratæ sunt porta-
 re ramos olivæ ad struendum illi tabernaculum. Parturi-
 unt templa Dei altissimi, parturiunt templa Musarum latis-
 simum Hosianna. Tu ô Sancte Spiritus, qui olim in spe-
 cie columbæ descendisti super æternum pacis Magistrum,
 descende super Regum Orbis Ministros, fac, ut iidem isti no-
 bis Nuncii pacis esse possint: & quemadmodum tuo olim
 ductu, Sanctissimo Noæ, inter aquas diluvii tot mensibus
 jactato, columba tandem ramum Olivæ, in refflorescentis
 terræ signum, attulit: ita nobis per tot annos inter sævis-
 simas bellorum tempestates mirificè quasatis, Tu, ô germana
 ô æterna pacis Columba, apporta verum, salutarem,
 & perennaturum felicitis Olivæ ramum, Pacem!

D I X I.

*Quæ occupato alibi Authore festinavit præsum, subrepsere erroris, omisi alicubi tituli, ejedæ vel
 trajecta vocabula, distillationes conturbata: quibus omnibus corrigendis quia locus jam non est,
 cæd major locus est tua, lector, benignitati & venia.*